

Skogsarbetarliv

Lärrarhandledning och introduktion.
Norra Berget, Sundsvalls friluftsmuseum

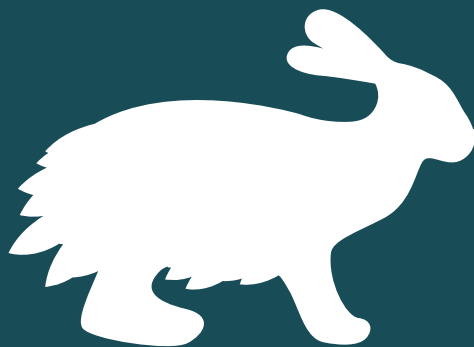

NORRA BERGET
Sundsvalls friluftsmuseum

Innehållsförteckning

- **Inledning**
- **Varför ska vi lära oss historia?**
- **Vår metod**
- **Skogsarbetarliv**
 - Mål för detta program
 - Kopplingar till läroplanen och kunskapsmålen
 - Praktisk information
 - Historisk introduktion
 - Frågeställningar att jobba med inför och efter besöket
 - Återkoppling efter besöket
 - Tips om ni vill veta mer om Sundsvalls lokalhistoria.

Inledning

Välkommen till Norra Berget, Sundsvalls friluftsmuseum! Du har bokat ett skolprogram hos oss och vi vill därför ge dig lite information, handledning och tips på vägen. Allt för att ert besök hos oss ska bli så bra och givande som möjligt. Här kan du läsa mer om skolprogrammet och vad ni kommer att uppleva.

Vår verksamhet Friluftsmuseerna hör till Kultur- och fritidsförvaltningen på Sundsvalls kommun och vi ansvarar för att levandegöra och tillgängliggöra Sundsvalls kommuns tre prioriterade kulturmiljöer: Norra Berget, Svartviks industriminnen och Gudmundstjärn. Svartviks industriminnen förmedlar Sundsvalls industrihistoria och Gudmundstjärn, en gammal gårdsmiljö i Indal, berättar Medelpads landsbygds historia med självhushåll och småbruk i skogen. Norra Berget, är ett friluftsmuseum som med alla sina hus, lantrasdjur och odlingar ger en upplevelse av Medelpads historia från medeltid och fram till 1950-tal. Här finns också Norra Stadsbergets naturreservat med uppmärkta leder och skyltning.

Vi är en HBTQI - certifierad verksamhet

HBTQI är en förkortning för begreppen homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner samt intersexuella. Att vara HBTQI-certifierad är en kvalitetsstämpel som innebär att vi i vår verksamhet arbetar strategiskt och aktivt för att synliggöra och utmana de föreställningar och normer som kan leda till att människor behandlas ojämnt. Vi formar vår historieförmedling för att ge kunskap om människor, deras liv och sociala organisation. Vilket vi gör för att synliggöra olika maktförhållanden i samhället, både historiskt sett och i nutid. Vi tittar på historien ur ett normkritiskt genusperspektiv, diskuterar mångfald och marginalisering av grupper och strävar hela tiden efter att bredda historieberättandet.

Varför ska vi lära oss om historia?

Varför ska vi egentligen lära oss historia? Vårt svar är; att lära sig historia är att lära sig om oss människor. Hur har vi tyckt, tänkt och agerat i olika tider och samhällen? Hur har vi påverkat vår omgivning och hur har omvärlden påverkat oss? Historia är spännande och kul, men också ett kraftfullt redskap. Att lära sig historia och att lära genom historia är därför viktigt för alla elever.

Våra skolprogram utgår från det som är angeläget att lära sig i skolan idag. Programmen handlar om idéer, normer och känslor, om utsatthet, ifrågasättande och ödmjukhet. Det handlar helt enkelt om oss människor, både förr och nu.

Vår metod

I våra skolprogram använder vi hus, föremål och miljöer för att på ett spännande och pedagogiskt sätt förmedla Medelpads och Mellannorrlands historia. Historia är vårt redskap och metod för inläring och upplevelse. Genom praktiskt arbete, rollspel, lek och berättelser blir historien levande, en upplevelse för alla sinnen och ett lärande för livet. Med historiens hjälp diskuterar vi samhällsbegrepp och olika perspektiv på att vara människa.

Skogsarbetarliv

Skolprogrammet är utformat som en berättarstund med inslag av praktiskt arbete, lek (beroende på elevernas ålder) och diskussion. Vi håller till utomhus vid timmerkojan eller på fäbodvallen under hela programmet.

Mål för detta program

det här programmet ligger fokus på skogen. Målet är att eleverna ska lära sig mer om:

- Hur vi människor använt skogen som resurs.
- Hur vår relation till skogen har förändrats genom tiderna.
- Industrialismen ur ett lokalt perspektiv.
- Betydelsen av skogen i dagens samhälle.
- Normer och könsroller förr och nu.

Kopplingar till läroplanen och kunskapsmålen

Förskoleklass

Genom undervisningen i förskoleklassen ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,
- använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle,

- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer.

Natur, teknik och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom observationer, mätningar och samtal om iakttagelser. Hur elevnära företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder eller enkla tabeller och diagram.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, rättvisa och könsroller.
- Naturen och människors levnadsvillkor på hemorten och andra platser under olika tider, utifrån elevernas erfarenheter och intressen.
- Sortering och gruppering av växter och djur samt namn på några vanligt förekommande arter.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.
- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer.

Kopplingar till läroplanen och kunskapsmålen

- Historia
- Biologi
- Idrott och hälsa
- Teknik

Historia

Människans förståelse av det förflutna är inflätad i hennes föreställningar om samtiden och perspektiv på framtiden. På så sätt påverkar det förflutna både våra liv i dag och våra val inför framtiden. Kvinnor och män har i alla tider skapat historiska berättelser för att tolka verkligheten och påverka sin omgivning. Ett historiskt perspektiv ger oss redskap att förstå och förändra vår egen tid.

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp och långa historiska linjer,
- förmåga att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa, och
- förmåga att reflektera över hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Grundskolan, årskurs 1–3

Skolprogrammets innehåll knyts bland annat till följande kunskapsmål:

- Att leva tillsammans.

Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.

- Att leva i närområdet.

Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.

- Att leva i världen.

Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnens rättigheter i enlighet med konventionen om barnens rättigheter (barnkonventionen).

Grundskolan, årskurs 4–6

Skolprogrammets innehåll knyts bland annat till följande kunskapsmål hos eleverna:

- Ökat utbyte och jordbrukets omvandling.

Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor. Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor.

- Hur historia används och historiska begrepp.

Exempel på hur forntiden, medeltiden, 1500-talet, 1600-talet och 1700-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.

Grundskolan, årskurs 7–9

Skolprogrammets innehåll knyts bland annat till följande kunskapsmål hos eleverna:

- Industrialisering, samhällsomvandling och idéströmningar, ca 1700-1900-tal. Industrialiseringen i Europa och Sverige. Olika historiska förklaringar till industrialiseringen, samt konsekvenser för olika samhällsgrupper och människors levnadsvillkor. Samt vad historiska källor kan berätta om människors och grupperas strävan efter att påverka sina egna och andras levnadsvillkor, till exempel genom uppfinningar, bildandet av fackföreningar osv.
- Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, ca 1900-nutid.
- Framväxten av det svenska välfärds-samhället. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet. Samt hur historiska källor och berättelser om en familj eller släkts historia speglar övergripande förändringar i människors levnadsvillkor.
- Hur historia används och historiska begrepp

Exempel på hur 1800- och 1900-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.

Gymnasiet

Skolprogrammets innehåll knyts bland annat till följande kunskapsmål hos eleverna:

- Har kunskaper om och insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet,
- Kan observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling
- Har kunskaper om samhälls- och arbetsliv.
- Har kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia.

Biologi

Undervisningen i ämnet biologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara samband i naturen och människokroppen,
- förmåga att använda biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör miljö och hälsa, och
- förmåga att genomföra systematiska undersökningar i biologi.

I årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Årstidsväxlingar i naturen. Några djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika livsmiljöer och årstider.
- Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.

Kropp och hälsa

- Människans upplevelser av ljus, ljud, värme, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

I årskurs 4–6

Natur och miljö

- Människans beroende av och påverkan på naturen med koppling till naturbruk, hållbar utveckling och ekosystemtjänster. Naturen som resurs och vårt ansvar när vi nyttjar den.

I årskurs 7–9

Natur och miljö

- Lokala och globala ekosystem. Sambanden mellan populationer och tillgängliga resurser. Fotosyntes, celledning, materiens kretslopp och energins flöden.
- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt samt hur man på individ- och samhällsnivå kan främja hållbar utveckling. Betydelsen av bio-logisk mångfald och ekosystemtjänster.

Kropp och hälsa

- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av levnadsförhållanden, kost, sömn, motion, stress och beroendeframkallande medel samt hur hälso-problem kan begränsas på individ- och samhällsnivå.

Idrott och hälsa

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- förmåga att röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- förmåga att genomföra och anpassa aktiviteter inom friluftsliv och utevistelse efter olika förhållanden och miljöer,
- förmåga att planera, genomföra och värdera olika aktiviteter utifrån hur de påverkar fysisk förmåga och hälsa, och
- förmåga att agera säkert och förebygga risker i samband med rörelse, friluftsliv och utevistelser samt att simma och hantera nödsituationer på land och i vatten.

Friluftsliv och utevistelse

- Utforskande av möjligheter till och genomförande av vistelse, lekar och rörelser i natur- och utemiljö.
- Allemansrättens grunder.

I årskurs 4–6

Rörelse

- Sammansatta motoriska grundformer med och utan olika redskap.
- Lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus.

Friluftsliv och utevistelse

- Utforskande av möjligheter till och genomförande av friluftaktiviteter, lekar och rörelser i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten och dess tillämpning i praktiken.

I årskurs 7–9

Rörelse

- Komplexa rörelser i lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus.

Friluftsliv och utevistelse

- Planering och genomförande av friluftaktiviteter i skilda miljöer under olika årstider.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten och dess tillämpning i praktiken.
- Kulturella traditioner i friluftsliv och utevistelse.

Teknik

Undervisningen i ämnet teknik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- förmåga att reflektera över olika val av tekniska lösningar, deras konsekvenser för individen, samhället och miljön samt hur tekniken har förändrats över tid,

- kunskaper om tekniska lösningar och hur ingående delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion, och
- förmåga att genomföra teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten.

I årskurs 1-3

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Några föremål och något tekniskt system i elevernas vardag, hur de är anpassade efter människans behov samt hur de har förändrats över tid.
- Säkerhet vid elevernas användning av teknik, till exempel elektricitet och olika tjänster via internet.

Tekniska lösningar

- Hur några föremål i elevernas vardag används och fungerar. Enkla mekanismer, till exempel i verktyg och leksaker av olika slag. Begrepp som används i samband med detta.

I årskurs 4-6

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Några tekniska system och hur de påverkar människa och miljö, till exempel vatten- och avloppssystem och system för återvinning. Hur systemen har förändrats över tid och några orsaker till detta.
- Möjligheter, risker och säkerhet vid teknikanvändning i vardagen, till exempel vid användning av elektricitet och vid överföring av information i digitala miljöer.
- Konsekvenser av teknikval: olika tekniska lösningars för- och nackdelar för människa och miljö.

I årskurs 7-9

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Konsekvenser av teknikval utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter av hållbar utveckling.
- Hur tekniken möjliggjort vetenskapliga upptäckter och hur vetenskapen har möjliggjort tekniska innovationer.

Tekniska lösningar

- Bearbetning av råvara till färdig produkt och hantering av avfall i någon industriell process, till exempel vid tillverkning av livsmedel och förpackningar.

Gymnasiet

Innehållet är knytet till bland annat följande kunskapsmål hos eleverna:

- Har kunskaper om och insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet.
- Har kunskaper om de mänskliga rättigheterna.
- Kan observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling.
- Har kunskaper om samhälls- och arbetsliv

Praktisk information

Mötesplats

När du bokar besöket hos oss får du ett mail med information om tider och mötesplats. Mötesplatsen varierar utifrån program, men meddelas alltid i förväg i bekräftelsen. För att platsen ska vara så lätt som möjligt att hitta bifogas en karta. Kartor finns också på området vid stora parkeringen, vid Danslogen/Skyttepaviljongen samt vid Vinfabriken/Hantverks- och Sjöfartsmuseet.

Oömma kläder för olika väder

Det är viktigt att informera eleverna om kläder efter väder och säsong. Detta program sker utomhus och innebär en del promenader. De flesta programmen sker i delvis uppvärmda hus eller utomhus. Så även om vi under programmet samlas inomhus, behövs kläder och skor för utomhusvistelse oavsett väder.

Fika/mat

Detta program innehåller smakprov. Om eleverna vill och har möjlighet får de gärna ha med sig egen dryck och mindre fika som kan fikas under skolprogrammet efter gemensam överenskommelse. Lunch och längre fikastunder läggs utanför skolprogrammen.

Värmestuga och grillar

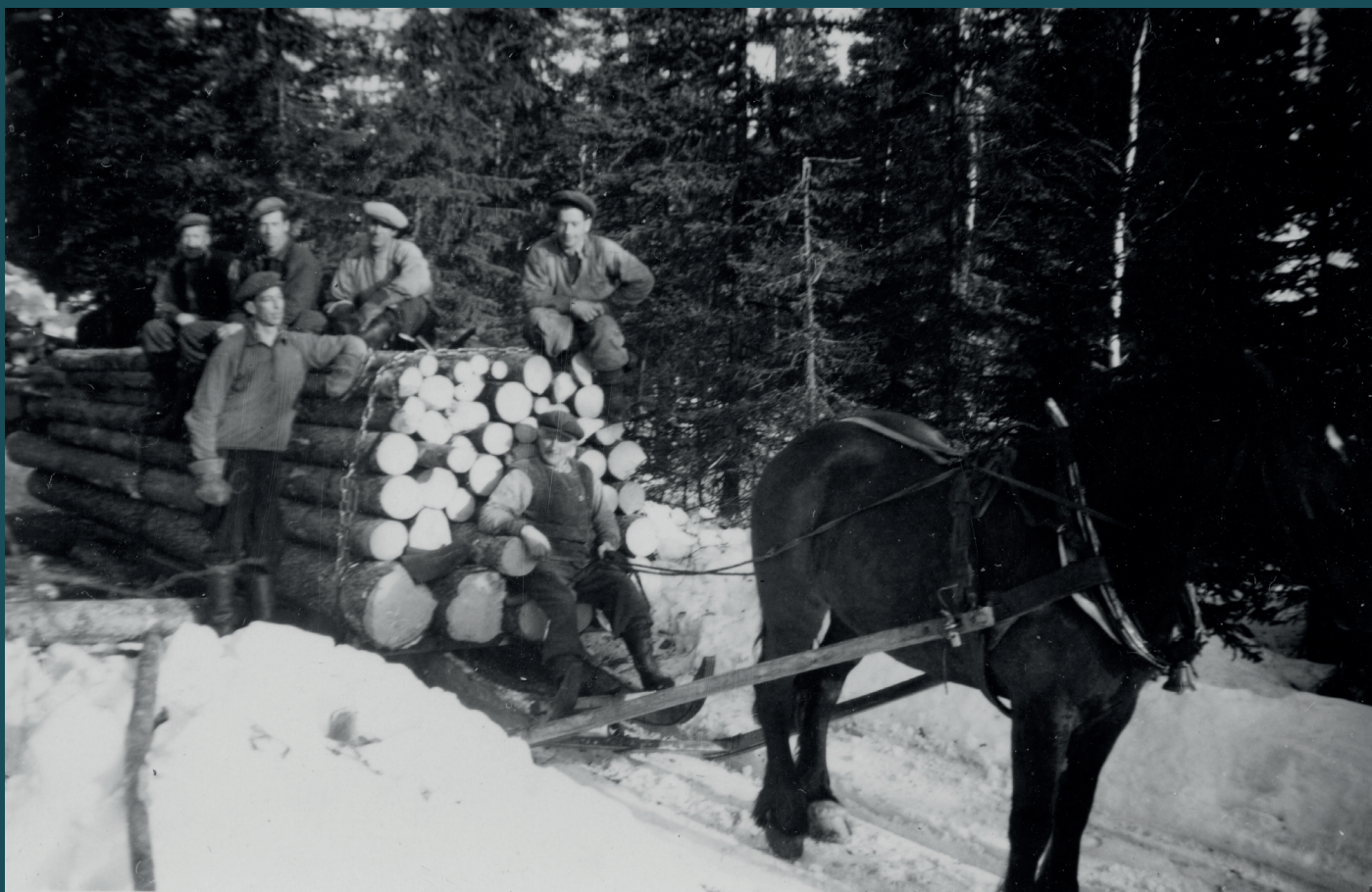
Värmestuga med bänkar, bord och mikroovågsugn finns i Skyttepaviljongen. Grillar finns vid lekplatsen och vid Tunet.

Toaletter

Finns, även RWC i Skyttepaviljongens nedre våning, samt i Östbergsgården.

Avbokning

Avbokning sker i så god tid som möjligt innan programmet info.norra@sundsvall.se eller Norra Berget 060-19 12 00, Ulrika Stenbäck 073-275 62 20.

Historisk introduktion

”Skogen är den fattiges tröja” sas det ofta förr. Med det menas att den gav människan mat, värme och skydd. Genom alla tider har människor i Norrland utnyttjad skogen för sin överlevnad. Först genom jakt, fiske och samlande av bär, växter, bränsle och byggnadsmaterial. Senare också för bete och odling. Kor och getter vallades av barn och kvinnor i skogen. Hitflyttade finnländare brände skogen och odlade i askan. Samerna med sina renar kom till Medelpads skogar under vintern. Under 1600-talet började man bygga järnbruk och träkol blev en viktig vara.

Från mitten av 1800-talet flottades trädstockar i älvarna till ångsågar vid kusten. Där blev de till brädor och plankor som såldes ut i världen. Genom historien har många människor haft skogen som sin bostad och arbetsplats, vinter som sommar. Alla skogens resurser användes!

Sågverksepoken

Havet, älvarna och skogen är Medelpads styrka och rikedom, förr som nu. Historien om sågverksepoken börjar med att svenska staten skjuter till pengar för att rensa älvarna under första delen av 1800-talet. Trävaruprodukter skulle säljas ut i Europa och världen. Brädor, plankor och bjälkar som sågats och huggits vid vattendrivna sågar buntades samman i stora flottar och skickades ner längs älvarna.

I Norrland fanns skogarna kvar, i söder var de uthuggna. Utländska investerare köpte upp skog, vattensågar och hamnar. I Matfors fanns en effektiv vattensåg och sågat virke flottades på Ljungan ner till Svartvik. I Ljungans utlopp fungerade Svartvik som en lastageplats, där bräder och plank togs upp ur vattnet, tvättades och torkades. I skogarna fälldes, lastades och kördes timmerstockarna till närmsta upplägg med häst och timmersläde. Arbetet med att avverka skog var tungt och slitsamt, ibland också farligt. Ofta bodde skogsarbetarna i enkla kojor under hela vintern. Vår timmerkoja på Norra Berget är byggd för att likna sådana huggarkojor. Det var kallt, smutsigt och trångt att bo tillsammans i en koja. Ofta var det män och pojkar som arbetade som skogshuggare. Men från 1930-talet var det vanligt att kvinnor eller flickor arbetade som kockor i kojorna och lagade mat till arbetarna.

Skogsarbetarna jobbade hårt och hade låga löner. De som ägde mycket av skogen var företag, ofta med sågverk nere vid kusten. Skogsföretagens ägare tjänade mycket pengar och blev väldigt rika. Sundsvall och Norrlandskusten blev under slutet av 1800-talet ett av världens största sågverksdistrikt och staden Sundsvall växte och fick ett rykte som en framåt och modern storstad. I grunden byggde rikedomerna på mäns, kvinnors och barns slit och yrkesskicklighet i skogarna och på sågverken.

Frågeställningar att jobba med inför och efter besöket

Det kan vara bra att tillsammans med eleverna fundera över dessa frågor innan besöket:

- Vad betyder skogen för dig?
- Hur tror du att det var att arbeta och bo i skogen förr i tiden?
- Vad är könsroller och hur har dessa förändrats över tiden?
- Vad är normer?

Efter besöket:

- Finns det några skillnader på hur vi använder skogen idag jämfört med förr i tiden?
- Livet förr var ofta orättvist. Varför var det så tro du?

- Är normer något som förändras eller ser de lika ut genom tiderna?

Återkoppling efter besöket - Skicka gärna in er återkoppling via mejl.

Hur var besöket? - Återkoppling från elever och lärare

- Vad var bra och vad kan utvecklas?
- Vad skulle vi vilja ändra på?

Tips om ni vill veta mer om Sundsvalls lokalhistoria:

Besök gärna sundsvallsminnen.se